

فرصت های هیدروپولیتیکی توسعه گردشگری استان اردبیل با رویکرد سازماندهی

فضای سیاسی جدید و عدالت فضایی

(الحاق آستارا به اردبیل)

بهرامعلی خدائی^۱، ابوالفضل اجلی^۲، محمدمهدی خدائی^۳

چکیده

نظام تقسیمات کشوری، از مهم ترین مسائلی است که یک کشور در حال رشد، باید برای انجام برنامه ریزی های اقتصادی و اجتماعی و اداره بهتر سرزمین و بهره برداری بیشتر، به آن توجه کند. مادامی که تقسیمات کشوری صحیحی نداشته باشیم بازده هر گونه برنامه ریزی در سطح ملی، منطقه ای و محلی ناچیز و احتمالا مغشوش خواهد بود. پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی است. با استفاده از ابزار کتابخانه ای اطلاعات مورد نیاز گردآوری گردید و سپس با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به بررسی این مسئله پرداخته شده؛ آیا الحاق آستارا به استان اردبیل سبب توسعه ژئوپلیتیکی این منطقه می گردد؟ نتایج تحقیق نشان می دهد که استان اردبیل برحسب سنجش عدالت فضایی بر اساس تحقیقات و طیف پنجگانه، کمتر از میانگین ملی است و از سوی دیگر آب محدودی دارد و جهت مکان یابی شهرک های سکونتی و صنعتی با مشکل اساسی روبرو است و تخریب جنگل ها، مراتع و آلودگی محیط زیست را سبب می گردد. با توجه به شواهد موجود در صورت تقسیمات کشوری جدید و الحاق شهرستان آستارا به اردبیل، می توان به بهبود و توسعه ژئوپلیتیکی این منطقه امید داشت.

واژگان کلیدی: هیدرو پولیتیک، گردشگری، سازماندهی، عدالت فضایی، اردبیل

^۱ دانشآموخته دکتر ایجغرافیایسیاسی از دانشگاه خوارزمی، نویسنده عهده دار مقاله، Email: ba_khodaei@yahoo.com، تلفن: ۰۹۱۲۵۴۲۳۳۰۷

^۲ کارشناسی ارشد تاریخ از دانشگاه تربیت مدرس

^۳ دانشجوی کارشناسی جغرافیا دانشگاه زنجان

۱- مقدمه

سازماندهی سیاسی فضا ی هر کشور در قالب تقسیمات کشوری به اجرا در می آید و اساسی بر اساس سازماندهی سیاسی و ادارات آن کشور است. سیستم تقسیمات بهینه کارآمد، عامل مهم در افزایش کارایی سیستم مدیریت سیاسی فضا در کل کشور است و اساس بر نامهریز بهار در سطوح ناحیه های ملی تشکیل می دهد و میتواند موجب کاهش نابرابریها و توسعه متوازن نهمینوا حیاتی کشور شود و کارآمدی آن زمان محقق خواهد شد که بتواند بستر مناسبی را برایش در توسعه متوازن نهمینوا حیاتی فراهم نماید (احمدی پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۶۰). ایجاد یک توسعه متوازن در تمامی مناطق یک کشور به منظور ایجاد عدالت فضایی و کاهش نابرابریها و در نهایت افزایش رفاه ساکنان مناطق است (حافظ نیا و همکاران، ۱۳۹۳: ۵). از اینرو نظام تقسیمات کشوری باید به گونه ای کارآمد عمل نماید که کمتر بین تنش و بیشتر نهمینوا حیاتی همکاریمتقابل را در درون مناطق و بین مناطق همجوار بوجود آورد. و توسعه یکپارچه اصول خاص تغییر و دگرگونی است تغییر مستمر، دراز مدت و هدفدار برای حصول به هدفی خاص که در تمامیت تجارت با ناسانیه و وقوع مپیوند (قوام، ۱۳۷۴: ۲۲). در واقع نظام سیاسی اداریمیتواند کشور را به سمت توسعه پایدار سوق دهد، و با تحقق بخشیدن به سیاستهای تمرکززدایی، اختیار اتمشخص و نسبی به استانها و گذار نمودن آنها بتوانند در امور مربوط به محلی خویش، فارغ از دخالت مستقیم دولت مرکزی، تصمیمگیرنده و مجرب باشند (Etaat and Mousavi, 2008: 71). در این بین عدالت فضایی نقطه تلاقی فضا و عدالت اجتماعی است که به جنبه های فضایی یا جغرافیای عدالت نظر دارد. عدالت فضایی توزیع عادلانه منابع و فرصت های ارزش در فضای جامعه را شامل می شود که می تواند هم یک خروجی و هم فرایند در نظر گرفته شود؛ برای مثال؛ الگوهای جغرافیایی یا توزیعی که عادلانه یا نا عادلانه هستند یا فرایندهایی که این خروجیها را تولید می کنند و با رویکرد دموکراتیک به فضا، در پی برابری همه ساکنان فضای جغرافیایی در برخورداری از منابع، فرصت ها و زیرساخت ها، جدای از ناهمگونی های زیستی و اعتقادی است که از ره گذر مشارکت در تصمیم گیری و اجرای تصمیم ها بدست می آید.

ایران از جمله کشورهای بیابان است که سازماندهی سیاسی فضا در آن ریشه تاریخی دارد. تا آنجا که

بررسیهای تاریخی نشان میدهند اولین تجربه تقسیم فضا پس از زمین به عهد هخامنشیان برمیگردد (احمدی پور و منصوریان، ۶۲). به رغم تلاش هایی که پس از انقلاب اسلامی در جهت رفع محرومیت از مناطق کمتر توسعه یافته انجام شده است، گستره ای از کشور که شامل حوزه های مهمی همچون مناطق و نواحی مرزی می باشد، به دلایلی از قبل از نژاد جغرافیایی، ناهماهنگی ها، ناامنی های ناشی از جنگ تحمیلی و عوامل محدود کننده امنیت سرمایه گذاری از چرخه توسعه باز مانده اند و علی رغم وجود قابلیت های فراوان، شاخص های توسعه در آنها در سطح مطلوبی نیست. از آنجا که ایران دارای یک ساختار ناهمگون قومیتها و فرهنگهاست (احمدی پور و منصوریان، ۶۴). و شاخص های توسعه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و فضایی حاکی از آن است که ایران دارای ساختار فضایی مرکز- پیرامون هم در مقیاس ملی و هم در مقیاس منطقه ای و محلی است. در سطح کلان ملی، بخش مرکزی در مقایسه با بخش پیرامون، از توسعه یافتگی بیشتر و درجه دسترسی بالاتر به مزایای توسعه و منابع ملی برخوردار است. این نسبت در مناطقی از حاشیه که از حیث متغیرها و نیروهای ژرف با بخش مرکزی نامتجانس اند، به کمترین میزان می رسد؛ این نابرابری شائبه وجود تبعیض در سیاست و اقدامات اجرایی دولت مرکزی را تقویت و اعتماد بخش حاشیه را از بخش مرکزی و دولت مرکزی سلب می کند و پتانسیل واگرایی را در این مناطق افزایش می دهد (حافظ نیا، ۱۳۸۱: ۱۸۶). برخی مطالعات انجام شده عدم تعادل و شکاف نابرابری های منطقه ای در کشور را حتی بیشتر از ۱۰ برابر

دانسته و اعلام می کنند که در توسعه کشور الگوی مرکز- پیرامون حاکمیت شدیدی دارد، بطوری که بیشتر شهرستانهای عقب مانده در نواحی حاشیه ای و مرزی کشور و در مناطق کوهستانی واقع شده اند (کلانتری، ۱۳۷۷: ۱۹۳). عدم تعادل های منطقه ای آثار و عواقب زیانبار فراوانی برای کشور به دنبال دارد که به برخی از آنها اشاره می شود: افزایش فرایند تمرکز گرایی، افزایش بسترهای ناراضیتی های اقتصادی- اجتماعی، ادامه روند مهاجرت و حاشیه نشینی، افزایش فرایند واگرایی و مرکزگرایی در مناطق مختلف، افزایش احساس تبعیض و فاصله طبقاتی، گسستگی پیوند ارگانیک بین بخش های مختلف اقتصادی و مناطق مختلف کشور، افزایش تخریب محیط زیست و فشارهای اکولوژیکی بویژه در اثر رشد بی رویه شهرهای بزرگ، عدم بهبودی در وضع اشتغال و ادامه روند بیکاری، توزیع نامتوازن جمعیت و تخلیه برخی از بخش های کشور در پی خواهد داشت (حافظ نیا،).

سرزمین اردبیل برای دسترسی به آب پایدار با مشکل مواجه است. برای گسترش شهرک های صنعتی با مشکلاتی از قبیل؛ آب، محیط زیست، روبروست و نیازمند یک مکان یابی بهینه و تخصصی می باشد که از بروز آسیب های جدی به محیط زیست جلوگیری بعمل آید در غیر این صورت توسعه این استان با چالش ها و مشکلات اساسی روبرو خواهد گردید. با توجه به برنامه آمایش سرزمین و نزدیکی آستارا به اردبیل، در فاصله ۸۰ کیلومتری استان اردبیل قرار دارد. استان اردبیل در سنجش عدالت فضای مناطق کشور سهم ناچیزی را به خود اختصاص داده است و کمتر از میانگین ملی را برخوردار است. در این راستا هدف از پژوهش حاضر بررسی توسعه ی پایدار هیدروپولیتیکی استان اردبیل در صورت تقسیمات کشوری جدید و الحاق آستارا به اردبیل می باشد. و این سوال مطرح می گردد که آیا الحاق شهرستان آستارا به اردبیل سبب توسعه پایدار هیدروپولیتیکی این منطقه می گردد؟

۲- مبانی نظری

۱- ۷ هیدروپولیتیک

هیدروپولیتیک مطالعه اثر تصمیم گیری های مرز بوطا استفاده از آب و پیشگامی های سیاسی در روابط میان دولت ها و دولت ها با ملت ها یا خود می پردازد (مجتهد دزاد هوعسگری، ۱۳۸۸: ۶۷).

شیوه های تعاملی هر هکشان انسان از محیط جغرافیای پدیدار گاهش، کمبود، تخریب و آلودگی منابع زیست بیهوده تغییرات محیطی و بحران محیطی انجامید هاست. بحران زیست محیطی از جمله بحران های استکهدر نتیجه بهره ر هکشیا از طبیعت به وجود می آید و جوامعانسایون نظام های سیاسی را واکنش می آید. همچنین بحران های محیطی از پیامدهای گسترش اقتصاد جهانی مبتنی بر صنعت و فناوری است که صاحبان آن بار فتنار های کوفاشیستی خود در پیدایشور شدن با سامانی های زیست محیطی را بقدر تیبیشتر و مد یریتبر جوامعانسایون استعمار آنها سهیم بود هاند. کمبود آب و تقاضا برای آن به عنوان مساله های زیست محیطی، زمین بهره رانها یا اجتماعات استکهد می تواند با پیامدهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود، بقا و حیات یکد و لتوسا کنان آن به عنوان یک سیستم در داخل و خارج مورد تهدید قرار دهد.

از این منظر استا با عملیژ ثوپولیتیک به شمار می رود و در حیطه مطالعه جغرافیای سیاسی قرار می گیرد. نکته قابل ذکر این است که بهره رانوسا یلمحیطین نسبت به اجتماعات بشری، تعریف و مورد سنجش قرار می گیرند. حالیکه مساله مانده کمبود آب چه وقت به بحران تبدیل می شود و می تواند اجتماعات بشری را به خطر اندازد؟.

برای پدید آمدن موضوعی به تعریف بحران پرداخته می شود. بدین ترتیب، برخی ایناصطلاحرا همان فشار، اضطراب، فاجعه، بلایا خشونت اجتماعی به کار می برند (رابینسون، ۱۳۷۸: ۱۱۵).

امالینواژ هدر حوز ههای علمی، بهره ران خورر شته ها تعبیر های متفاوتی از آن می شود، بهره ر روی، بحران تهدید یجد ینسبت به زیر ساخت های زیر بنایی یا ارزشها و هن

چارها با ساسیکیسیستم کمهور دادر اکبر همداناز آن بود هتحت فشار مانو محدودیت گزیننها، در شرایط عدم قطعیت شدیدا و احساسا کاهشکنترل، اتخاذ تصمیمات حیاتی، دقیقوپر هزینهای الزامی میکند (حسینی، ۱۳۸۵: ۴۷).

بنابراین، کمبود آب زمانی بحرانبه شمار میآید که پیامدا اجتماعیداشتها شد و بتواند بر امنیت افراد و جامعه و بهدنبال آن نظامی سیاسی راهچالشکشاند. کمبود آب در وضعیت فعلی مسالها یا استکهها کاهش روز افزون آن نمیتواند در آید هبهبهر انتبد یلمیشود و پیامدها یجبر اننا پذیر بیهجا گذارد.

امروز هرونند کاهشیاب، سیما یا خوشایند یا زاینده در ایدارد. بهگونهای که همصرف آن نسبتبها و ایلقر نیستم ۱۷ برابر و نسبتبها هسهر نییش، ۴۵ برابر شدهاست (مختار بهشی، ۱۳۸۷: ۱۲۱).

و تقاضا یا بشیر ینبهعنوان منبعیکهد چار کمبود فزایندهاست، چشمانداز بحر انزایر ابرای حیاتبشیر یتر سیمیکند.

با ادامهاین روند در آینده، بر خیبراینباورند که آب بهعنوانیک کالای کمیابو گرانبها یبجایفتد در کانونرو یار و بیها و آشتیها قرار خواهد گرفت (انگلمنوروی، ۱۳۷۳).

(۴۲) زیر اکمبودر و بهتزیاد ابونافعمشتر کدولتها بر سر آبها بیینالملی نظیر رودخانهها سببشدهاست که آب بهعنوان عاملیتعیینکننده در روابط دولتها با یکدیگر بهنقشآفرینیپرداز دو حثیر و ابطوا حدها یسیاسیدر درونکشور هار انیز تحت تاثیر قرار دهد.

بهگونهای که همروز هبهور تیکما در قابتیو مطلوبو در عینحال عالمنگر انکننده حیاتوز یستانسانها و ادر صهمناسبا تومناقشات دولتها شدهاست. در تایید اینموضوعی توانبه ۳۰۰ پیمانینکشورهایگوننا گونجهانبر ایحلمسا یلمور دیدر بار همسا یلمنا بعبا بمنعقدشدهودر متنها یحدود ۲۰۰۰ پیمانینالملی بندها یبیدر بارها بآمد هاست، اشار هکرد (حافظ نیانویکیخت، ۱۳۸۱: ۴۹).

از اینمنظر، تاریخیشرا کند هاز کشمکشبر سر اینمنابعاست، زیر امیز انابشیر یبنا با تاستومصرف آن روز افزون، واز آنبا عنوانمنشاستیز شها یا یندهبشیر یادمی شود (Dolatyar and Gray, 2000, 75). تنشها یا یبر امیتواند ر بیشتر کشورها یخاور میانهمناطق خشکجهان دید. تنشها یا یبیدر سطحدا خلیکشور هانیز بینسا کنا مکانهایر وستایوشهر یهمید ه میشود.

اینتنشهادر کشورها ییکه سازماندهیسیاسی فیضایا نهابد و ندر نظر گرفتنعوا ملطبیعیو جغرافیایی بوده، بیشتر نمایانو چشمگیر است.

نکتهقابلتوجه ایناست که بحر انکمبود آب، افزونبر تهدید امنیتجهان، مفهوما مینتلمیر انیز دچار تغییر کردهاست و بحثهایمانند امنیتزیست محیطیدر پینگر انیها بناشیا ز کمبود منابع کمیاب که بهعنوان علت مناقشه درگیر بییندولتها شناخته شدهاست، مطرح میشود (دالبی، ۱۳۸۳: ۱۱۴).

این امر تابدا نجاست که تهللیگرامسایلیزیست محیطی، سالهای ۱۹۵۰ تا ۲۰۳۰ میلادیر ابهدودوره: ۱- اقتصادی (۱۹۵۰-۱۹۹۰) و ۲- زیست محیطی (۱۹۹۰-۲۰۳۰) تقسیمکردهاند.

نکتههایز اهمیتدر اینتقسیمبند یا ناستکه در دورهاول، امنیت ملیعمدا تاما هیتا یدئولوژیکیونظامیداشتو شاخصها نجنسرد بود؛ حالآنکه در دورهدوم، امنیت ملیبیشتر تحت تاثیر امنیتغذایوشغلیومسایلیزیست محیطیخواهد بود و مردمگرسنهو بدو نشغلا غلبدر مرزهای بیینالملی جابجا خواهند شد.

بدینترتیب در قریبستویکم، مسایلیزیست محیطی، بهویژ هتقسیمآب ببحر انابدر صدر اولو یستسیاستها یدا خلیو خار جیکشورهایدرگیر در بحرانابقرار خواه دگرفتو مدیر یتر منابعا بر ابهعنوان ضرورتی انسانی، اجتماعی، اقتصادیو سیاسیاز سویز مامدار انینکشور هاملز ممیکند و آنرا با چالشیمخاطر هآمیز کهگریز یا ز اننیسترو بر ومیکند. بنابراین، دسترسیبهمنا بعبا با ز اهمیتز یادیر خور دار بود هو آب بهعنوانیک یاز عواملطبیعی جزو عواملژئوپلیتیکیبه شمار میرود (نامیومحمد پور، ۱۳۸۹: ۱۳۴).

باتوجهبها همتیمنابعا بدر سر نوشتجوامعیشرا است که ژئوپلیتیکآبیاهیدر و پلیتیکوموضوعیت پیدا کردهاست. از اینرو، میتوانگفت که هیدر و پلیتیکبهمطالعهنقشابد در مناسباتو مناقشاتاجتماعا تانسانو ملت هاودولتها می پردازد، اعماز آنکه در داخلکشور هاو بیینا ن هاودار ابا بعدا فراکشوری، منطقها یو بیینالملی باشد.

بر ایناساس، هیدر و پلیتیکشا خها یاز علمجغرافیایسیاسیاست که همطالعهنقشابد در رفتار هایسیاسیو بحرانهایر آمدهاز آندر مقیاسهایگوننا گونمیردازد؛

رشد قابلیت‌ها و چشم‌گیر گردشگریدر پنجاه سال گذشته نشان‌دهنده اهمیت‌افزایش اقتصاد و اجتماع‌های پدید‌ه‌است. از این‌رو، گردشگری با تحول و تم‌فهم‌م‌ی‌و مصداق‌دور‌ه‌ژ‌ن‌و‌ا‌ک‌ن‌و‌م‌ی‌ک، پیوند‌ف‌ز‌ا‌ی‌ن‌د‌ه‌ا‌ی‌م‌ی‌ی‌ا‌ب‌د.

۳-۱- تقسیمات کشوری

نظام تقسیمات کشوری ریشه در متمم قانون اساسی مشروطه (۱۲۸۶ ه. ش) دارد که کشور را به ایالت، بلوک و ده به لحاظ سلسله مراتبی تقسیم نمود و به دنبال آن در آبان ماه ۱۳۱۶ ه. ش قانون تقسیمات کشوری اصلاح و نظام سلسله مراتبی تقسیمات کشوری جدیدی متشکل از استان- شهرستان- بخش- دهستان ارایه شد (بدیعی، ۱۳۶۲: ۲۲۳). فرایند ناحیه بندی سیاسی حداقل در دولت‌های متمرکز و نیمه متمرکز، سازماندهی سیاسی فضای سرزمینی، طی فرایندی چند مرحله‌ای صورت می‌گیرد: روابط فاصله‌ای، کارکردهای اقتصادی و شناخت ویژگی‌های فرهنگی منطقه‌ای نقطه آغازین این فرایند را تشکیل می‌دهند (کریمی پور، ۱۳۸۱: ۱۴). تقسیمات کشور یا اگر مهم‌تر بنمووضوع مدیریته سرزمینی باشد، بیش‌کی‌ا‌ی‌ا‌ز مباحث جدید در امر تقسیم‌سیاسی فضا و تدوین مرزها ی‌ق‌ر‌ا‌ر‌ا‌د‌ا‌ی‌ب‌ه‌م‌ن‌ظ‌و‌ر‌ا‌ع‌م‌ال‌م‌د‌ی‌ر‌ت‌ب‌ی‌ه‌ی‌ن‌ه‌د‌ر‌ق‌ا‌ل‌ب‌ن‌ق‌ش‌ح‌ا‌ک‌م‌ی‌ت‌ی دولتی بود و از سوی دیگر یک‌ا‌ی‌ا‌ز مؤلفه‌های مؤثر در تقویت احساس همبستگی اجتماعی به‌ش‌م‌ا‌ر می‌آید که از منبهدسترسی‌سا‌ک‌ن‌ا‌ن‌و‌ا‌ح‌د‌ه‌ا‌ی‌م‌خ‌ت‌ل‌ف‌سی‌ا‌س‌ی‌ا‌س‌ی‌د‌ر‌س‌ط‌و‌ح‌م‌خ‌ت‌ل‌ف‌ر‌ا‌ب‌ه‌ا‌م‌ک‌ا‌ن‌ا‌ت‌و‌خ‌د‌م‌ا‌ت فراهم می‌کند و اگر بر اساس اصول و ضوابط مورد قبول عامه صورت نپذیرد، می‌تواند با خدشه بر حاکمیت دولت، آن را با مشکلات اساسی روبه‌رو کند (احمدی پور، ۱۳۷۹: ۲۷۹). تقسیم‌قدرت‌ب‌ی‌ن‌م‌ر‌ک‌ز‌و‌ن‌و‌ا‌ح‌ی‌ی‌ر‌ا‌م‌و‌ن‌و‌ن‌ا‌ح‌ی‌ه بندی‌سی‌ا‌س‌ی‌ا‌س‌ی‌د‌ر‌و‌ن‌ک‌ش‌و‌ر‌ن‌ت‌ی‌ج‌ه‌ت‌ف‌ک‌ر‌و‌ا‌ن‌د‌ی‌ش‌ه‌ن‌ظ‌ا‌م‌سی‌ا‌س‌ی‌ هر کشور است. قدرتی که متب‌ه‌ص‌و‌ر‌ت‌ا‌ف‌ق‌ی‌ب‌ر‌س‌ر‌ز‌م‌ی‌ن‌ج‌ر‌ی‌ا‌ن‌پ‌ی‌د‌ا‌م‌ی‌ک‌ن‌د‌ا‌ز‌ا‌ی‌ن‌ر‌و‌ا‌د‌ا‌ر‌ه‌س‌ر‌ز‌م‌ی‌ن‌و‌ چ‌گ‌و‌ن‌گ‌ی‌ا‌ن‌ا‌ز‌م‌ه‌م‌ت‌ر‌ی‌ن‌ا‌م‌و‌ر‌ک‌ش‌و‌ر‌د‌ا‌ر‌ی‌ا‌س‌ت‌ک‌ه‌ی‌ا‌ی‌د‌ی‌ر‌ا‌س‌ا‌س‌م‌ؤ‌ل‌ف‌ه‌ه‌ا‌ی‌ک‌ا‌ر‌ا‌م‌د‌ی‌ب‌ا‌ش‌د‌ک‌ه‌ب‌ت‌و‌ا‌ن‌د‌ب‌ه‌و‌ح‌د‌ت‌ ملی‌و‌ح‌ف‌ظ‌ت‌م‌ا‌م‌ی‌ت‌ا‌ر‌ض‌ی‌ک‌ش‌و‌ر‌م‌ن‌ج‌ر‌ش‌و‌د‌. تقسیمات کشور بیچاره‌چ‌و‌ب‌ا‌س‌ت‌خ‌و‌ا‌ن‌ بندی‌س‌ر‌ز‌م‌ی‌ن‌ی‌ک‌ش‌و‌ر‌ به‌ع‌ن‌و‌ا‌ن‌ب‌س‌ت‌ر‌ی‌ب‌ر‌ا‌ی‌ت‌ا‌م‌ی‌ن‌ا‌م‌ی‌ت‌م‌ل‌ی‌، کشور ی‌و‌ن‌ا‌ح‌ی‌ه‌ا‌ی‌ب‌ه‌م‌و‌ا‌ز‌ا‌ت‌م‌ه‌ی‌ا‌س‌ا‌ز‌ی‌ش‌را‌ی‌ط‌م‌ط‌ل‌و‌ب‌ی‌ر‌ا‌ی‌ت‌و‌س‌ع‌ه‌ متوازن‌ن‌و‌م‌ت‌ع‌ا‌د‌ل‌ت‌م‌ا‌م‌ی‌ن‌ا‌ط‌ف‌ک‌ش‌و‌ر‌م‌ی‌ب‌ا‌ش‌د‌. لازمه‌چ‌ی‌ن‌ب‌س‌ت‌ری‌، شناسایی، نگاه هم‌ج‌ا‌ن‌ب‌ه‌و‌سی‌س‌ت‌م‌ا‌ت‌ی‌ک‌ب‌ه‌ مقول‌ه‌س‌ا‌ز‌م‌ا‌ن‌د‌ه‌ی‌ف‌ض‌ا‌و‌ع‌ا‌م‌ل‌و‌م‌ؤ‌ل‌ف‌ه‌ه‌ا‌ی‌ا‌ن‌م‌ی‌ باشد تا بتواند تمام‌ج‌ر‌ی‌ا‌ن‌ه‌ا‌ی‌ح‌ر‌ک‌ت‌ی‌م‌و‌ج‌و‌د‌در‌س‌ط‌و‌ح‌ مختلف‌س‌ا‌خ‌ت‌ا‌ر‌سی‌ا‌س‌ی‌ف‌ض‌ا‌ک‌ش‌و‌ر‌ را پوشش‌ده‌د‌. فضا‌ی‌ج‌غ‌ر‌ا‌ف‌ی‌ا‌ی‌ی‌ا‌ی‌ر‌ا‌ن‌ک‌ه‌س‌ا‌خ‌ت‌ا‌ر‌ط‌ب‌ی‌ع‌ی‌و‌ت‌و‌پ‌و‌گ‌ر‌ا‌ف‌ی‌ک‌ن‌ا‌م‌ت‌ج‌ا‌ن‌س‌،‌ا‌ل‌گ‌و‌ب‌ی‌خ‌ش‌ج‌م‌ع‌ی‌ت‌و‌م‌ن‌ا‌ب‌ع‌و‌ب‌ن‌ی‌ا‌د‌ه‌ا‌ی‌ز‌ی‌س‌ت‌ی‌ن‌ا‌م‌ت‌ع‌ا‌د‌ل‌و‌ نامتوازن، شبکه‌ها‌ر‌ت‌ب‌ا‌ط‌ی‌ن‌ا‌ق‌ص‌، جمعیت‌و‌گ‌ر‌و‌ه‌ها‌ی‌ف‌ر‌ه‌ن‌گ‌ی‌و‌ق‌و‌م‌ی‌ن‌ا‌م‌ت‌ج‌ا‌ن‌س‌ا‌س‌ت‌،‌ب‌س‌ن‌د‌ه‌ک‌ر‌د‌ن‌ب‌ه‌ع‌ا‌م‌ل‌ج‌م‌ع‌ی‌ت‌در‌ط‌ر‌ا‌ح‌ی‌ت‌ت‌ق‌س‌ی‌م‌ا‌ت‌ک‌ش‌و‌ری‌،‌ا‌م‌ر‌ی‌ن‌ا‌د‌ر‌س‌ت‌ا‌س‌ت‌(احمدی پور، ۱۳۸۶: ۲۵). از این‌رو اصلاً ح‌ق‌ا‌ن‌و‌ن‌ت‌ق‌س‌ی‌م‌ا‌ت‌ک‌ش‌و‌ر‌ی‌و‌در‌ن‌ظ‌ر‌گ‌ر‌ف‌ت‌ن‌ا‌ل‌گ‌و‌ی‌ت‌ر‌ک‌ی‌ب‌ی‌و‌چ‌ن‌د‌م‌ع‌ی‌ا‌ری‌ب‌د‌ی‌ه‌ی‌ا‌س‌ت‌در‌ا‌ی‌ن‌ا‌ل‌گ‌و‌ی‌ت‌ر‌ک‌ی‌ب‌ی‌ا‌ی‌د‌ب‌ه‌م‌ع‌ی‌ا‌ر‌ه‌ا‌و‌ع‌ا‌م‌ل‌ا‌ر‌ا‌ئ‌ه‌ش‌ده‌ه‌ ت‌و‌ج‌ه‌ک‌ر‌د‌ت‌ا‌م‌ا‌ک‌ن‌د‌س‌ت‌ی‌ا‌ب‌ی‌ب‌ه‌ا‌ل‌گ‌و‌ی‌م‌ت‌و‌ا‌ز‌ن‌ تر تقسیمات فضا فراهم‌ش‌و‌د‌ (احمدی پور و همکاران، ۱۳۸۶: ۷). بانگ‌ا‌ه‌ی‌ب‌ه‌م‌ح‌د‌و‌ه‌ا‌س‌ت‌ا‌ن‌ه‌ا‌ب‌ر‌ن‌ق‌ش‌ک‌ش‌و‌ر‌،‌ا‌ز‌ ا‌ع‌ا‌ز‌د‌و‌ر‌ه‌ی‌ه‌ل‌و‌ی‌ت‌ا‌ک‌ن‌و‌ن‌،‌م‌ح‌ق‌ق‌م‌ی‌ ش‌و‌د‌ک‌ه‌ن‌ا‌ح‌ی‌ه‌بندی‌سی‌ا‌س‌ی‌ف‌ض‌ا‌د‌ا‌ی‌ر‌ا‌ن‌ت‌ا‌ح‌د‌و‌د‌ زیاد‌ی‌ب‌ر‌ا‌س‌ا‌س‌ش‌ا‌خ‌ص‌ه‌ا‌ی‌م‌ؤ‌ث‌ر‌ب‌ر‌ف‌ر‌ا‌ی‌ن‌د‌ت‌ق‌س‌ی‌م‌ا‌ت‌ک‌ش‌و‌ر‌ی‌ن‌ب‌و‌د‌ه‌ا‌س‌ت‌(احمدی پور، ۱۳۸۶: ۲۶).

۲-۲- کارکرد تقسیمات کشوری

کارکرد نظام‌های سیاسی عبارت است از: تأمین خدمات و امکانات برای مناطق نیازمند و تسهیل حاکمیت دولت تا پایین‌ترین سطح سیاسی. از نظر امنیتی، تقسیمات کشوری به معنای مدیریت سرزمین است. این تقسیمات از آن جهت صورت می‌گیرد که دولت در حالی که حاکمیت خود را در دورترین نقاط کشور اعمال می‌کند، بتواند خدمات لازم را به آسانی در اختیار همگان قرار دهد.

۲-۳ سازمان دهی سیاسی فضا

سامان دهی نظام فضایی در گرو شناخت آرایش فضای پدیده هاست. بررسی چگونگی پراکندگی پدیده ها و سازوکارهای حاکم بر آن ها به منظور سامان دهی بهینه سازمان فضایی صورت می گیرد. (سرور، ۱۳۸۴: ۳۴). و ریشه جغرافیایی دارد و ماهیت آن اساسا پیچیده و غیر بسیط است (میرحیدر، ۱۳۸۱: ۲۴). و سازمان دهی سرزمین می تواند با مطالعه شبکه مناسبات اجتماعی محقق شود. این امر نه تنها موجب روشن شدن وضع ساختارهای اقتصادی، بلکه سبب تصریح وجوه عمده جغرافیای اجتماعی آن ها نیز می شود (کلاوال، ۱۳۷۳: ۱۴۸). سازمان دهی فضایی با الگوهای رشد و توسعه اقتصادی از یک سو و الگوهای کالبدی فضایی از سوس دیگر رابطه تنگاتنگی دارد. این سازمان دهی با دو هدف بهینه کردن مکان ها و بهینه کردن کارکردها و فعالیت ها صورت می پذیرد (ابراهیم زاده، ۱۳۸۶: ۳۶). مهم ترین هدف سازمان دهی سیاسی فضا در هر کشور در درجه نخست، عرضه بهینه خدمات به اغلب ساکنان و در مرحله بعد کنترل افرادی است که درون آن سرزمین زندگی می کنند (پورموسوی، ۱۳۸۷: ۷۷).

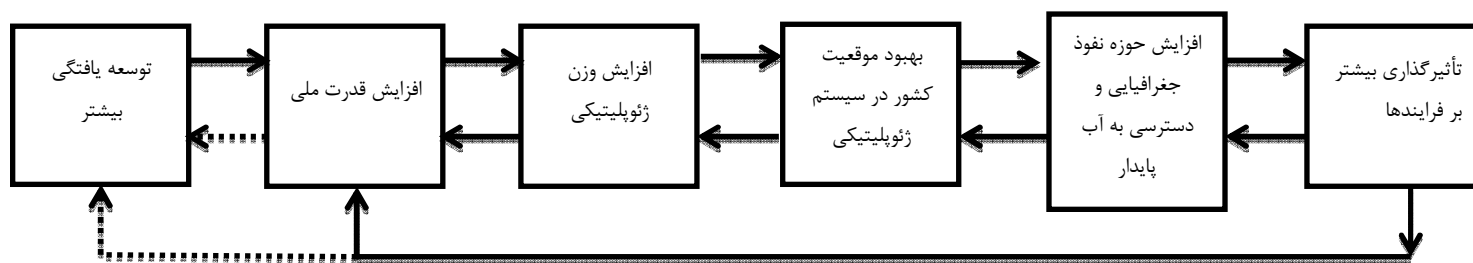
۲-۴ عدم تعادل منطقه ای

سیستم مرکز - پیرامونیدر ایران، منجر به برهم خوردن توازن و تعادل منطقه ای گردیده و ایجاد حاشیه های کمتر توسعه یافته را موجب شده است. این حاشیه ها که اکثر آنها منطبق بر نواحی قومی - مذهبی میباشند در چنین شرایطی پیش می توانند مستعد و اگر این نسبت به بخش مرکزی گردند . در واقع نابرابری ناحیه ای می تواند به بی ثباتی سیاسی - امنیتی انجامیده و بستر برای تکنوینوا حاشیه حیرانیمهیا سازد (اطاعت و موسوی، ۱۳۸۹: ۷۲). هر چند پراکنش بسیار نا متناسب منابع آبی در ایران دسترسی به یک راه حل منطقی و عادلانه را برای دسترسی همه جانبه به آب شیرین مشکل می سازد، اما با تقسیم بندی و منطقه بندی مناسب تنش های آبی به حداقل ممکن کاهش خواهد یافت (کریمی پور، ۱۳۸۸: ۱۹۸).

۲-۵ توسعه

مایکل تودارو توسعه را جریانی چند بعدی میداند که مستلزم تغییرات اساسی در ساختار اجتماعی، طرز تلقی عام مردم و نهاد های ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و برپا کردن فقر مطلق است (Todaro, 1999: 135). توسعه فرایندی جامع از فعالی های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است که هدفش بهبود مداوم زندگی تمامی جمعیت بوده و فعالیت، آزادی، مشارکت مناسب و توزیع عادلانه منافع از ارکان اساسی آن بشمار می آید (پردازی مقدم، ۱۳۸۴: ۱۳). سنجش سطح توسعه مناطق از یک با ارائه تصویری از وضع توسعه مناطق، امکان برنامه ریزی توسعه منطقه ای را بر اساس نقاط ضعف و کمبودهای هر منطقه فراهم می نماید و از طرف دیگر، با سنجش مداوم آن طی یک روند، می توان به ارزیابی میزان موفقیت سیاست گذارهای توسعه منطقه ای و برنامه ریزی های توسعه در هر منطقه پرداخت. برخی ویژگی های ضروری که برای شاخص های توسعه تعریف شده است، تا این شاخص ها بهتر بتوانند معرف واقعیت های موجود باشند، به این شرح می باشند، به این شرح می باشند: ۱- قابلیت نمایش مسیر و جهت حرکت، ۲- توان نمایش تغییرات در طول زمان، ۳- قابلیت اندازه گیری ارزش شاخص ها، ۴- قابلیت دستیابی به داده ها، ۵- برخورداری از دیدی کل نگر، ۶- برخورداری از افق زمانی و مکانی مناسب، ۷- برخورداری از بیانی ساده و شفاف، ۸- قابلیت ارزیابی مکرر، ۹- دقت و صحت زیاد، ۱۰- ثبات در گذر زمان، ۱۱- قابلیت مقایسه در بین مناطق مختلف، ۱۲- مرتبط بودن با جامعه مورد مطالعه (پردازی مقدم، ۱۳۸۴: ۸۳). کارآمدی نظام تقسیمات کشوری زمانی محقق خواهد شد، که بتواند بستر مناسبی را برای توسعه پایدار فراهم نماید و به این منظور، توجه به زیرساخت های توسعه، به ویژه در ابعاد اقتصادی و اجتماعی مورد عنایت ویژه است. میزان ابعاد و جهت های تهدید درونی و بیرونی، فرهنگ سیاسی

(احساس امنیت و هراس تاریخی)، همگنی یا ناهمگنی قومی، نظام اقتصادی، شبکه های ارتباطی، فضای حاکم بر منطقه جغرافیایی (خاورمیانه) و ... همگی بر نوع تقسیم بندی ادارای- سیاسی کشور اثر گذارند. (کریمی پور، ۱۳۸۸: ۱۴). با توجه به اینکه عواملی نظیر سطح فرهنگی، وضعیت اقتصادی، رفاه اجتماعی و ثبات سیاسی با سطح توسعه یافتگی رابطه مستقیمی دارند و نقش این عوامل در میزان قدرت ملی زیاد است، بنابراین توسعه یافتگی کشور، قدرت ملی را افزایش می دهد، افزایش قدرت ملی منجر به افزایش وزن ژئوپلیتیکی می شود، افزایش وزن ژئوپلیتیکی بهبود موقعیت کشور در سیستم ژئوپلیتیکی را به دنبال دارد، بهبود موقعیت کشور در سیستم ژئوپلیتیکی موجب گسترش حوزه نفوذ جغرافیایی کشور شده و در نهایت موجب افزایش اثرگذاری کشور بر فرایندها، تصمیم سازیها و رفتارها در مقیاس های مختلف محلی، همسایگی، منطقه ای و جهانی می شود. این مسئله به صورت تسلسل وار به افزایش مجدد قدرت ملی و وزن ژئوپلیتیکی کشور کمک می کند (حافظ نیا، ۱۳۹۵: ۱۰۹). مدل شماره ۱ تأثیر سطح توسعه یافتگی بر میزان تأثیرگذاری کشور در نظام ژئوپلیتیک را نشان می دهد.

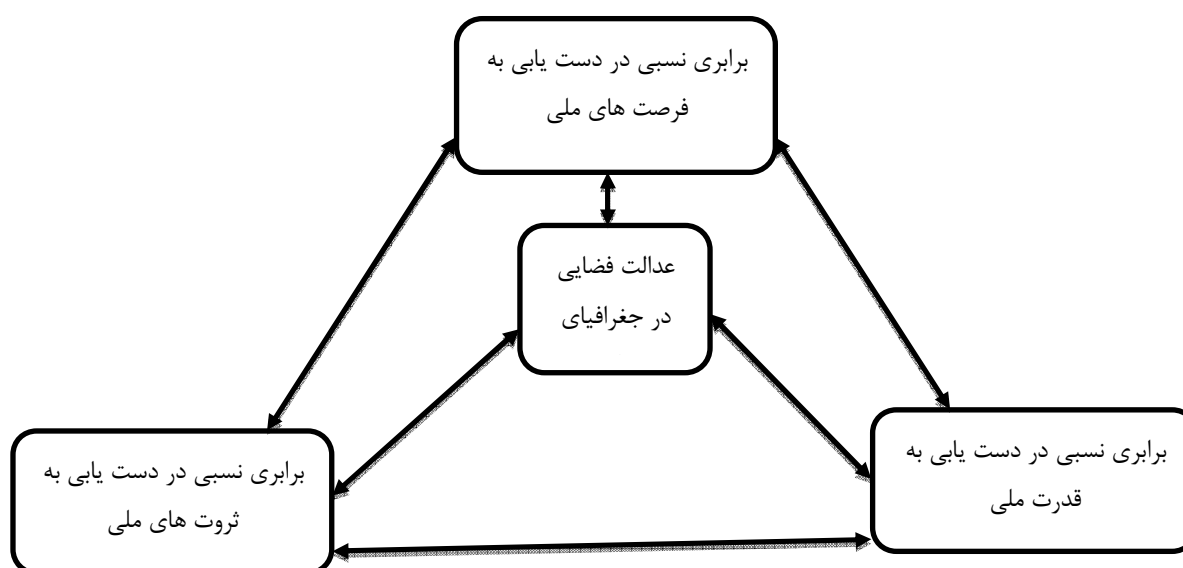

مدل شماره ۱: تأثیر سطح توسعه یافتگی بر میزان تأثیرگذاری کشور در نظام ژئوپلیتیک

۲-۶ عدالت فضایی

مفهوم «جنگ آب» یا اختلافات آبی در ادبیات سیاسی اغلب در مورد اختلافات بین المللی میان کشورهای همسایه به کار می رود؛ این در حالی است که دسترسی نداشتن عادلانه و متوازن به منابع آب درون فضای سرزمینی ملت ها، منبع تنش ها و مشاجرات پر شماری هستند، هر منطقه بندی ادارای- سیاسی کشوری باید بتواند برای کاستن از تنش های آبی، از عهده تقسیم عادلانه و منطقی منابع آب بر آید (کریمی پور، ۱۳۸۸: ۱۹۸). عدالت فضایی در صورتی تحقق می یابد که توزیع قدرت، ثروت و فرصت، متناسب با قابلیت مکان ها و فضاهای خرد و کلان جغرافیایی انجام شود و به تبع آن درآمدی را به توانمندی جوامع در جهت برآورده کردن نیازها منجر می شود، افزایش دهد و از این رهگذر، ضرایب فزاینده بین مناطق را زیاد کند. از آنجا که انسان و فضا به عنوان موضوعی پویا در کانون اندیشه جغرافیای انسانی و به تبع آن در جغرافیای سیاسی مطرح است، دستیابی برابر تمام ساکنان فضای جغرافیایی به قدرت ملی، فرصت های ملی و ثروت ملی، شاکله اصلی عدالت فضایی در جغرافیای سیاسی را شکل خواهد داد. پویایی مناطق جغرافیایی و کوشش آنها برای سازماندهی نهادهای جمعی محلی یا بومی که کارکرد آنها به سود مردم محل و منطقه باشد و همبستگی نیروهای بومی مقیم در سطح استانی که در اشکال مختلف تجلی پیدا می کند، در صورت توزیع عادلانه منابع ملی میان مناطق جغرافیایی، به شکل گیری فرایند رقابت سالم بین این مناطق منجر می شود و نهایتاً به توسعه ملی کمک می کند. از سوی دیگر در سایه ضعف مدیریت و غفلت دولت مرکزی از این فرایند و یا نگاه بدبینانه به آن، الگوی رقابت تنش آمیز و ستیزه جویانه بین سکونتگاه ها و مناطق

جغرافیایی درون کشور بر سر تصرف و دسترسی به منابع ملی و منطقه ای پدید می آید که واگرایی را در این مناطق تشدید می کند) حافظ نیا، ۱۳۹۲: ۱۹۴).

شکل شماره ۲ عدالت فضایی جغرافیای (حافظ نیا و همکاران، ۱۳۹۳)

۳- پیشینه تحقیق

در ارتباط با عنوان پژوهش، تحقیقاتی انجام شده است، بخشی از این تحقیقات در جدول شماره ۱ (۱) مورد بررسی قرار گرفته است

محقق	عنوان تحقیق	یافته های تحقیق
احمدی پور و همکاران (۱۳۸۶)	بررسی روند شتاب توسعه یافتگی فضاهای سیاسی-اداری کشور. مطالعه ی موردی: استانهای ایران در برنامه های اول تا سوم توسعه (۱۳۸۳-۱۳۶۸)	نتایج تحقیق نشان می دهد که با اجرای هر یک از سه برنامه توسعه، درجه شتاب توسعه یافتگی همه استانهای کشور به یک میزان نبوده است.
احمدی پور و همکاران	نقش جغرافیای قدرت و حمایت در شکلگیری مرزهای جدید تقسیماتی	نتایج تحقیق نشان می دهد که تقسیمات کشوری ایران بعد از پیروزی انقلاب با سلا میبانه هیاهو در خواسته های مردمی مواجهد و از آنجایی که متناسب با این تقاضاها ظرفیت قانونی در قالب قانون تقسیمات کشوری

<p>بینینشدهبود، لذازمینهبرایدخالتهواملمستتردرقدرتفرامشدهودرقالبشکلگیری جغرافیایقدرتدرخواستهایفوقدرپارهایمواردتوانستمجربهمریختنمرزهایتقسیمات کشوریشدهوبهعدمتعالوتوازندراینظمامیرنامه ریزیمنتیهشود.</p>	<p>پس از انقلاب اسلامی (سطح شهرستان)</p>	<p>(۱۳۸۶)</p>
<p>نتایج نشان میدهد الگوی سیستمی در ساختارهای سیستمی و شکلهای تعدالوعدم تعدالفضای خود را نشان میدهد؛ لذا توجه سیستمی به مؤلفه ها و شاخصها تأثیر گذار در فرایند سازماندهی باعث شکلگیری جریان مداوم و پایداری روابط فضایی شده و سیستم سیاسی کشور را تحکیم مینماید.</p>	<p>سازماندهی سیاسی فضای ساختارهای سیستمی</p>	<p>احمدی پور و همکاران (۱۳۹۲)</p>
<p>نتایج تحقیق نشان می دهد که بر اساس سنجش عدالت فضایی بر حسب طیف پنجگانه (خیلی بیشتر از میانگین، بیشتر از میانگین ملی، برابر میانگین ملی، کمتر از میانگین ملی، خیلی کمتر از میانگین ملی) استان، اردبیل خیلی کمتر از میانگین ملی است.</p>	<p>طراحی الگوی سنجش عدالت فضایی (مطالعه موردی: ایران)</p>	<p>حافظ نیا و همکاران (۱۳۹۳)</p>
<p>نتایج تحقیقات نشان می دهد که تقسیمات کشوری ایران بدلیل ناهمگن بودن حوزه های تقسیماتی و به تبع آن عدم انطباق با الزامات منطقه ای و همچنین سیستم حکومتی متمرکز که موجب تمرکز جمعیت و فعالیت ها در مرکز و عدم تعادل در ابعاد مختلف در سطح سرزمین شده است، نتوانسته کارایی لازم را در تهیه و اجرای برنامه های آمایش داشته باشد.</p>	<p>تحلیل کارکردی تقسیمات کشوری در اجرای برنامه های آمایش سرزمین با تأکید بر ایران</p>	<p>احمدی پور و همکاران (۱۳۹۳)</p>
<p>نتایج تحقیقات نشان می دهد که بررسمؤلفه های مجاورت، تراکم و پراکنش جغرافیایی جمعیت در تعیین حوزه های انتخاباتی در سازماندهی سیاسی مجدد فضا باید در نظر گرفته شود.</p>	<p>سازماندهی سیاسی مجدد فضا با کاربرد آندرنیویورک</p>	<p>Cai, Herve, Rui Reed(2007)</p>

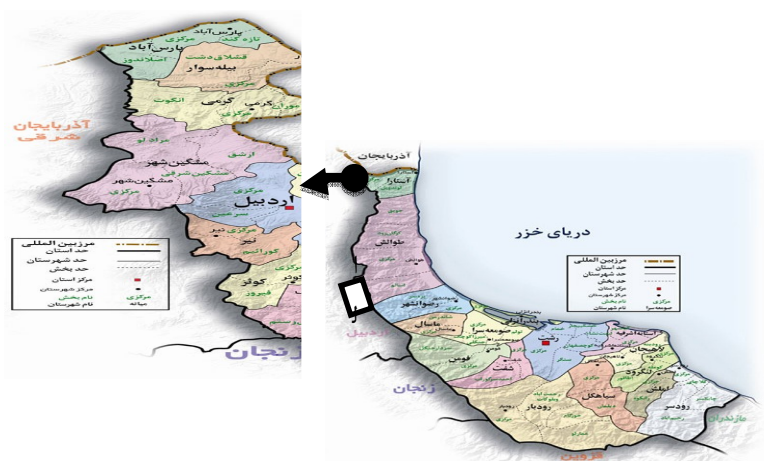
منبع: یافته های تحقیق، ۱۳۹۷

۴- روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ ماهیت از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی است. ابزار گردآوری داده ها و اطلاعات، با استفاده از منابع مختلف از جمله مطالعات کتابخانه ای، فیش برداری کتب، مجلات و فصلنامه ها، اسناد و متون رسمی، اینترنت و جستجو در بانکهای اطلاعاتی مرتبط با موضوع می باشد. با توجه به تحقیقات پژوهشگر به تحلیل مطالعات پرداخته می شود و نتیجه گیری نهایی انجام خواهد شد.

۵- محدوده ی مورد مطالعه

اردبیل یکی از استان های شمال غرب ایران است. مساحت آن ۱۷،۹۵۳ کیلومتر مربع و جمعیت آن طبق سرشماری ۱۰۷۴۴۲۸ نفر است. این استان، از شمال به کشور جمهوری آذربایجان، که با آن دارای مرز بین‌المللی است، از غرب به استان آذربایجان شرقی، از جنوب به استان زنجان و از شرق به استان گیلان محدود می‌شود. آستارا از شهرهای قدیمی و تاریخی آذربایجان در استان گیلان است و در شمال غربی استان گیلان در فاصله ۸۰ کیلومتری اردبیل قرار دارد سابقه سکونت در آستارا به هزاره دوم قبل از میلاد می‌رسد. در نقشه شماره (۱) موقعیت قرار گیری شهر آستارا و نیز استان گیلان و اردبیل نشان داده است.

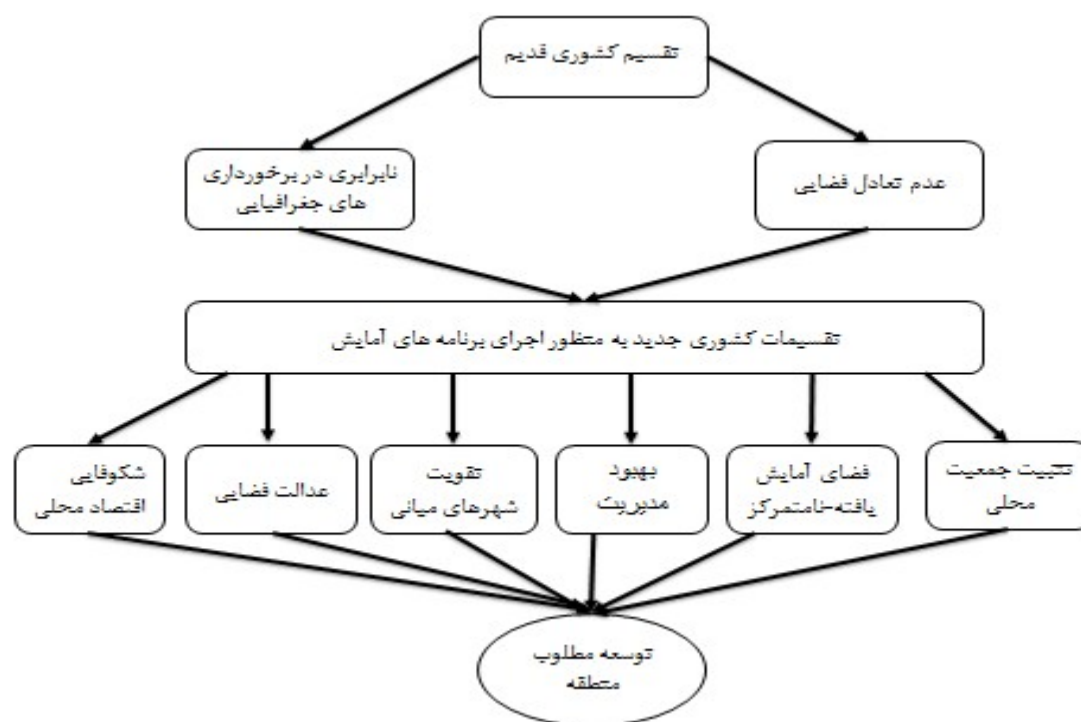

نقشه شماره (۱)، سازمان نقشه برداری کشور؛ نقشه تقسیمات کشوری

۶- یافته ها

بر اساس مطالعات شرایط جغرافیایی ایران و پژوهش های مرتبط در این حوزه همانند مطالعات صورت گرفته در رابطه با تقسیمات کشوری و آمایش سرزمین، نشانگر عدم توزیع متوازن امکانات در پهنه سرزمینی می باشد. سازماندهی سیاسی فضا یک آمایش سیاسی است که بستر و مبنایی را در جهت سازماندهی بهینه سرزمین و توزیع بهینه فعالیت ها و جمعیت فراهم می کند. در واقع آمایش تکنیک ارتقای کارکردهای مناطق در چارچوب محدوده های طبیعی و اداری-سیاسی همگن می باشد. از اینرو کیفیت و چگونگی سازماندهی فضا، هموارهاکان و نتایج تحولات داخلی کشورها می باشد دولت‌ها به دنبال سازماندهی چارچوبی منطقی برای ساختار و کارکردهای فضا پدایلی هستند تا به این وسیله رونق بخورند و استمراری بخشند و این امر نیازمند شناخت ها و تحلیل منطقی اصول حکم بر ساختار، کارکرد و تکوین فضا و درک خصیصه‌ها یا نمایی باشد. کشور ایران نیازمند تقسیمات کشوری جدید می باشد که به صورت خلاصه و سیستمی در نمودار شماره (۳) نشان داده شده است

چارچوب -

نمودار شماره (۳)، مدل نهایی توسعه استان اردبیل در صورت تقسیمات کشوری جدید - منبع: مطالعات نگارنده (۱۳۹۷).

۷- نتیجه گیری و پیشنهادات

نظام کنونی تقسیمات کشوری ایران با استانداردهای کنونی جهان برای پاسداری از یکپارچگی ملی، سیستمی فرسوده و ناکارآمد است. پراکنش نامتعادل منابع آب به نوعی زاییده تقسیمات کشوری کنونی است. تقسیمات کشوری به عنوان مکانیسم و ابزار اجرای برنامه های آمایش نقش بسیار مهمی را ایفا می کنند. آمایش سرزمین به دنبال توزیع بهینه جمعیت و فعالیت در سطح سرزمین است و این امر محقق نمی شود مگر با توزیع قدرت و اختیارات تصمیم گیری (تمرکز زدایی)، و در این راه تقسیمات سیاسی فضا نقش اصلی را بر عهده دارد. با توجه به نتایج مطالعات صورت گرفته بایستی در ساختار تقسیمات کشوری تجدید نظر صورت گرفته شود تا بلکه از طریق این راهکار از میزان مشکلات و موانعی که بر سر راه توسعه مناطق مختلف می باشد بر چیده شود، استان اردبیل نیز به دلیل شرایط جغرافیایی و توان های بالقوه موجود آنگونه که باید نتوانسته است توسعه یابد و به جایگاه واقعی خود در سطح کشور دست یابد و با ایجاد و توسعه شهرک های (مسکونی و صنعتی) در استان با مشکل اساسی هیدروپلیتیکی روبرو می باشد که توسعه این شهرک ها به دلیل محدودیت آب پایدار امکان پذیر نمی باشد و سبب تخریب روستاها، جنگل ها و آلودگی محیط زیست می گردد. اگر الحاق شهرستان آستارا به استان اردبیل صورت پذیرد، بسیاری از مشکلات استان اردبیل جهت توسعه بندری حل خواهد شد و نیز سبب ایجاد اشتغالزایی دریایی و گردشگر پذیری در استان اردبیل می گردد. و در نهایت سبب ایجاد توازن و عدالت فضایی در سطح پهنه ی سرزمینی و دسترسی به آب پایدار می گردد و تنها در این صورت است که وضعیت استان اردبیل در توسعه از میانگین کشوری ارتقا پیدا خواهد کرد.

منابع

- ۱- ابراهیم زاده، عیسی (۱۳۶۳) مدل تحلیلی در ساماندهی فضاهای ناحیه ای مورد: ناحیه سنگان خاش، فصلنامه پژوهش های جغرافیایی، ش ۵۹، صص ۳۵-۵۳.
- ۲- احمدی پور، زهرا، میرشکاران، یحیی، محمدی، حمیدرضا (۱۳۸۶) نقش جغرافیای قدرت و حمایت در شکلگیری مرزهای جدید تقسیماتی پس از انقلاب اسلامی (سطح شهرستان)، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۳، شماره ۱، صص ۱-۲۸.
- ۳- احمدی پور، زهرا (۱۳۷۹) تقسیمات کشوری و امنیت داخلی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۸-۷، صص ۲۷۹-۲۸۳.
- ۴- احمدی پور، زهرا، علیرضا منصوریان (۱۳۸۴) تقسیمات کشوری و بی ثباتی سیاسی در ایران (۱۳۵۷-۱۲۸۵)، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال دوم، شماره ۱، صص ۶۲-۸۸.
- ۵- احمدی پور، زهرا، جعفر زاده، حسن، پور طاهری، مهدی، کریمی، مهدی (۱۳۹۵) بررسی نقش تقسیمات کشوری در توسعه ناحیه ای (مطالعه ی موردی: شهرستانهای بوانات و خرم بید)، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال دوازدهم، شماره اول، صص ۶۰-۸۲.
- ۶- احمدی پور، زهرا، جعفرزاده، حسن، میرزایی، محمدرضا (۱۳۹۳) تحلیل کارکردی تقسیمات کشوری در اجرای برنامه های آمایش سرزمین با تأکید بر ایران، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال چهارم، شماره ۱۴، صص ۱-۱۲.
- ۷- اردکانیان، رضا، (۱۳۸۴)، مشغلهای برآید و دهه، ویژهنامه مدیریتمنا، آب، روزنامه های ایران دوشنبه ۶۰ مرداد ۶
- ۸- ار، انگل منوچهری، (۱۳۷۳)، آب و جمعیت، ترجمه: مصطفی بزرگزاده و عباسقلی جهاننما، قهرمان قدرتنما، فصلنامه آب - و توسعه، سال دوم.
- ۹- اطاعت، جواد و سیده زهرا موسوی (۱۳۸۹) رابطه متقابل امنیت ناحیه ای و توسعه یافتگی فضاهای سیاسی با تأکید بر سیستان و بلوچستان، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال هفتم، شماره اول، صص ۷۰-۸۷.
- ۱۰- بدیعی، ربیع (۱۳۶۲) جغرافیای مفصل ایران، جلد دوم، انتشارات اقبال، تهران، ص ۲۲۳.
- ۱۱- پورموسوی، موسی (۱۳۸۷) سازمان دهی سیاسی فضا و نواحی فرهنگی و کارکردی در ایران، فصلنامه ژئوپلیتیک، ش ۱۳، صص ۷۵-۱۰۱.
- ۱۲- پردازی مقدم، سعیده (۱۳۸۴) روشهای تحلیل چند متغیره و کاربرد آن در سطح بندی استا های کشور، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، تهران.

- ۱۳- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۱) جغرافیای سیاسی ایران، انتشارات سمت، تهران.
- ۱۴- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۵) اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، انتشارات پاپلی، مشهد.
- ۱۵- حافظ نیا، محمدرضا، قادری حاجت، مصطفی، احمدی پور، زهرا، رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، گوهری، محمد (۱۳۹۳) طراحی الگوی سنجش عدالت فضایی (مطالعه موردی: ایران)، برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره نوزدهم، شماره ۱، صص ۳۴-۵۲.
- ۱۶- حافظ نیا، محمدرضا، احمدی پور، زهرا، بویه، چمران (۱۳۹۱) تبیین عوامل مؤثر بر شکل گیری قلمروهای ژئوپلیتیک جمهوری اسلامی ایران، پژوهش نامه ایرانی سیاست بین الملل، سال اول، شماره ۱، صص ۲۶-۴۹.
- ۱۷- حافظ نیا، محمدرضا، احمدی پور، زهرا، بدیعی، مرجان (۱۳۸۵) تحلیل مبانی جغرافیایی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران، نشریه علوم جغرافیایی، صص ۴۸-۶۷.
- ۱۸- حافظ نیا، محمدرضا، مجتهدزاده، پیروز، علیزاده، جعفر، (۱۳۸۱)، هیدروپلیتیک هیرمند و تاثیر آن بر روابط سیاسی ایران و افغانستان، -
- ۱۹- حسینی، سیدحسین، (۱۳۸۵) بحران چگونگی تعریف میشود، فصلنامه امنیت، شماره یکم.
- ۲۰- دالبی، سیمون، (۱۳۸۳) منابع جنگ‌ها محیطاً آینده، ترجمه: فائز هبهری، تهران، ماهنامه گزارش گفتگو، سال سوم، شماره ۶۶.
- ۲۱- رابینسون، جیمز آ، (۱۳۸۷) بحران، گزیده مقالات سیاسی امنیتی، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ۲۲- زین العابدین، یوسف (۱۳۹۲) آینده پژوهی دگرگونی جغرافیای سیاسی شهرهای جهان با استفاده از روش سناریو، هفتمین کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران - جغرافیای سیاسی شهر، ۲۷-۲۸ آبان ماه، تهران، دانشگاه خوارزمی.
- ۲۳- سرور، رحیم (۱۳۸۴) جغرافیای کاربردی و آمایش سرزمین، تهران، سمت.
- ۲۴- قوام، عبدالعلی (۱۳۷۴) نقد نظریه‌های نوسازی و توسعه سیاسی، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- ۲۵- کاویانیراد، مراد، (۱۳۸۴) مناسبات هیدروپلیتیک ایران و افغانستان، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۲۸.
- ۲۶- کریمی پور، یدالله (۱۳۸۱)، مقدمه ای بر تقسیمات کشوری ایران، تهران، انتشارات انجمن جغرافیایی ایران.
- ۲۷- کریمی پور، یدالله (۱۳۸۸)، ژئوپلیتیک ناحیه گرای و تقسیمات کشوری ایران، نشرانتخاب، تهران.
- ۲۸- کلاوال، پل، (۱۳۷۳) جغرافیای نو، ترجمه سیروس سهامی، مشهد، سازمان چاپ مشهد.
- ۲۹- کلانتری، خلیل (۱۳۷۷) شناسایی مناطق عقب مانده در ایران، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۴۸.

- ۳۰- مجتهدزاده، پیروز و عسگری، سهراب (۱۳۸۸) جغرافیای سیاسی و ژئوپولیتیک (عمومی ایران)، چاپ سوم، تهران، انتشارات - دانشگاه پیام نور.
- ۳۱ - مختاریهشی، حسین، (۱۳۸۷)، هیدروپلیتیک خاور میانه در افسال ۲۶۲۴ م؛ مطالعه موردی: دجله و فرات، اردنوبیل، فصلنامه - ژئوپلیتیک سال چهارم، شماره اول،
- ۳۲- میرحیدر، دره (۱۳۸۱) بررسی نظام جغرافیایی سیاسی ناحیه ای و امکان سنجی آن در ایران، پژوهش های جغرافیایی، شماره ۴۲.
- ۳۳ - نامی، محمد حسن و علی محمد پور، (۱۳۸۹)، بررسی هیدروپلیتیک حوضه غرب کشور (زاب، سیروان و الوند)، فصلنامه جغرافیا - و توسعه ناحیه های، شماره چهاردهم.
- ۳۴ - هاگت، پیتر، (۱۳۷۹)، جغرافیای ترکیبینو، جلد دوم، ترجمه: شاپور گودرزینژاد، تهران، انتشارات سمت.
- 35 - Braden, K. E. & Shelley, F. M. (1999). Engaging Geopolitics. Prentice Hall. Collins, R. (1975). *Conflict Sociology*. New York: Academic Press. Freedon, M. (2003). *Ideology: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- 36 - Dolatyar, Mostafa and Tim Gray (2666), Water Politics in the Middle East: A Context For Conflict or Cooperation, New York, St. Martin s, P 04.27-
- 37 - Etaat, Javad and Mousavi, Seyedeh Zahra (2008); National Administrative Divisions and Sustainable Development; Case Study of Iran, Geopolitics Quarterly, Vol.4, No.3 , Tehran [in Persian].
- 38 - Elhance, Arun (2666), Hydropolitics: Grounds for Dispair, Reasons for Hope, Vol. 4, No. 2, PP. 266-222.
- 39 - Turton, Anthony (2669), Hydropoliticies in the developing world, pub CIPS, pretovia. South Africa.
- 40 - Todaro, Michael (1999); Economic Development in the Third World, translated by: Gholamreza Farjadi, Research Institute for Planning and Development Publication, Tehran [in Persian].